

Ірина СОКОЛОВА,
ORCID 0000-0003-4409-5630

молодша наукова співробітниця,
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського

ВЕБСАЙТИ БІБЛІОТЕК ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ УСТАНОВ У ПРОФЕСІЙНІЙ КОМУНІКАЦІЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 004.738.5

У статті проаналізовано загальні характеристики вебсайтів бібліотек та інформаційних установ у контексті електронної професійної комунікації бібліотечної спільноти, розглянуто ресурси вітчизняного сегменту інтернет-середовища, які використовують у своїй професійній діяльності бібліотечні фахівці.

***Ключові слова:** вебсайт бібліотеки, портал бібліотеки, професійна комунікація, електронна професійна комунікація.*

З розвитком інформаційних технологій сформувався новий комунікативний простір, у якому відбувається створення і зберігання інформаційних ресурсів, розвиток вебсервісів, поширення та обмін інформацією. Змінюється інструментарій системи комунікацій, яка визначається дослідниками як електронна, що обумовлює інтерес до вивчення її основних складових. Електронна комунікація реалізується за допомогою мережі Інтернет і надає учасникам процесу велику кількість інформаційних ресурсів та електронних засобів, що забезпечують нарощування обсягів і мобільність передачі організованої і структурованої інформації.

У сучасних умовах усе більшого поширення набуває електронна комунікація бібліотечних фахівців, яка передбачає використання елект-

ронних каналів зв'язку: комп'ютерної техніки, пристроїв для мобільного зв'язку. З початку застосування нових інформаційних технологій стало значно більше засобів фахової комунікації у бібліотечній діяльності, а саме: електронні версії фахових періодичних, продовжуваних, книжкових видань; сайти бібліотечних об'єднань, бібліотек та інформаційних установ; повнотекстові і бібліографічні БД матеріалів бібліотечної тематики; електронне фахове листування; відеоконференції, що проходять у режимі онлайн і відеозаписи; сторінки бібліотек у соцмережах, форуми тощо. Використання електронної професійної комунікації набуло особливої актуальності зі введенням обмежувальних протиепідемічних заходів навесні 2020 р., а також тимчасового переведення бібліотек на дистанційну форму роботи.

Таке різноманіття засобів професійної комунікації передусім визначається загальними характеристиками Інтернету, який можна представити як загальнодоступне сховище інформації і архів даних; глобальний комунікаційний канал, який забезпечує передачу інформації у вигляді текстів, відео- і аудіоповідомлень; допоміжний засіб соціалізації і самореалізації особистості та соціальної групи шляхом спілкування.

На сьогодні вже стали буденністю і зайняли свою нішу у професійній комунікації такі елементи бібліотечного середовища, як вебсайти бібліотек та інформаційних установ. Вебсайти і портали бібліотечно-інформаційної сфери, виходячи із особливостей інтернет-середовища, є:

- електронним ресурсом, який забезпечує створення, підтримання, наповнення і збереження репозитаріїв повнотекстових фахових матеріалів у електронній формі, електронних бібліографічних баз даних;
- каналом комунікації, через який відкривається доступ до необхідних електронних матеріалів, здійснюється інформування про найважливіші події у житті бібліотечної спільноти;
- платформою для забезпечення міжособистісної і групової фахової комунікації, а також взаємодії наукового та професійного бібліотечно-співтовариства, встановлення контактів тощо.

На сьогодні створено велику кількість сайтів бібліотечно-інформаційної сфери, триває розробка, редагування і наповнення вебсайтів бібліотек різних видів, бібліотечних асоціацій і професійних бібліотечних об'єднань, видавництв, книготоргівельних організацій, які

містять багато корисної фахової інформації. На вебсайтах бібліотечно-інформаційних установ можна отримати доступ до електронних версій фахових періодичних, продовжуваних, книжкових видань; БД бібліографічної і повнотекстової інформації бібліотекознавчої тематики, ознайомитись із фаховими новинами, дізнатися про проведення конференцій та інших заходів, налагодити професійні контакти, знайти лінки до корисних Інтернет-ресурсів тощо.

Розглянемо деякі ресурси вітчизняного сегменту інтернет-середовища, які використовують у своїй професійній діяльності бібліотечні фахівці.

Надзвичайно інформативним є сайт Державної наукової установи “Книжкова палата України імені Івана Федорова” (http://www.ukrbook.net/osnov_polozh.html), яка виконує функції національного центру державної бібліографії, статистичного обліку і міжнародної нумерації видавничої продукції, центру стандартизації і наукових досліджень у сфері книжкової справи. Книжкова палата України є національним фондосховищем обов’язкових екземплярів усіх видів друкованих видань всіма мовами, випущених в Україні. Ця організація здійснює державну реєстрацію усіх типів і видів вітчизняних видань, забезпечує організацію книгообміну. Книжкова палата виконує функції національного агентства ISBN, ISMN, ISSN і присвоює міжнародні стандартні номери книжкових, музичних і серіальних видань вітчизняній видавничій продукції. Найбільший інтерес для бібліотечних фахівців становлять: рубрика сайта “Національна бібліографія”, де публікуються державні бібліографічні покажчики (“Літопис книг”, “Літопис журнальних статей”, “Літопис газетних статей”, “Літопис авторефератів дисертацій”, “Літопис нот” та ін.), а також рубрика “Універсальна десяткова класифікація”. Узагальнені відомості про випуск видавничої продукції (у т. ч. статистичні) публікуються в щорічнику “Друк України”. Книжкова палата України видає науково-практичний журнал “Вісник Книжкової палати”, в якому регулярно публікуються статті з актуальних питань бібліотечної справи, бібліографії, статистики друку тощо.

Бібліотекарі часто звертаються до сайта Української бібліотечної асоціації (УБА; <https://ula.org.ua/news>), яка займається інформуванням про події у бібліотечно-інформаційній сфері, здійснює освітню

діяльність, організовує проведення конференцій, семінарів і тренінгів для бібліотечних фахівців і представників інформаційної сфери, займається видавничою діяльністю. На почку 2020 р. членами УБА було 4 140 осіб, крім того офіційними партнерами виступали 79 організацій і установ: бібліотеки, видавництва, книготорговельні, громадські та благодійні організації. Щорічно в УБА проводиться конференція, з матеріалами якої у форматі PDF можна ознайомитися у розділі “Публікації” цього сайта. УБА готує електронний бюлетень “Бібліотека”, який виходить щоквартально і містить інформацію про життя УБА і регіональних відділень УБА. Крім того, у розділі “Професійні ресурси” бібліотекар може знайти корисні лінки: до сайта ІФЛА, сайтів бібліотечних асоціацій інших країн, сайтів провідних українських бібліотек.

Нещодавно створено сайт Національного репозитарію академічних текстів (НРАТ; <https://nrat.ukrintei.ua>), метою формування якого визначено збирання, збереження й структурування доробку українських науковців, освітян та студентства, забезпечення максимальної доступності наукової інформації, сприяння академічній доброчесності, створення необхідної бази даних для автоматизації процесу виявлення академічного плагіату. У серпні 2021 р. в репозитарії НРАТ були представлені метадані 161,6 тис. звітів про наукові дослідження (з них – у повнотекстовому доступі 106,8 тис. одиниць зберігання), а також метадані 160,9 тис. дисертацій на здобуття наукового ступеня (з них – у повнотекстовому доступі 106,5 тис. дисертацій у комплекті з авторефератами). У рубриці “Академічна доброчесність” цього порталу наведено інструктивні і методичні матеріали, практичні поради, рекомендовані інструменти перевірки на плагіат. У рубриці “Корисні ресурси” є лінки до репозитаріїв закладів вищої освіти України, репозитаріїв вітчизняних наукових установ, сайтів державних і наукових установ.

На вебсайтах провідних бібліотек виділено спеціальну рубрику для бібліотечних фахівців, де можна ознайомитись із переліком діючих нормативно-правових документів, що регламентують роботу бібліотечно-інформаційної сфери, скористатися сервісом віртуальної інформаційно-довідкової служби, знайти корисні лінки, інформацію про навчання і підвищення кваліфікації за фахом тощо.

На вебпорталі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського виділено рубрику “Бібліотекарям” (<http://www.nbu.gov.ua>), яка містить інформацію про бібліотекознавчі ресурси, електронну наукову методичну службу, професійне навчання. У рубриці сайта “Новини” регулярно розміщується інформація про події життя бібліотеки, проведення наукових конференцій та інших заходів. НБУВ здійснює методичне забезпечення роботи бібліотечно-інформаційних підрозділів наукових установ НАН України, чисельність яких на початок 2020 р. становила 95. Електронні версії фахових періодичних і продовжуваних видань бібліотекознавчої тематики розміщені у репозитарії “Наукова періодика України”, який функціонує на умовах Відкритого Доступу (<http://www.nbu.gov.ua/portal>). Коло бібліотекознавчої періодики і продовжуваних видань України наразі представлене 20-ма виданнями. На вебпорталі НБУВ та сайті “Центр дослідження соціальних комунікацій” (www.nbuvar.gov.ua) повнотекстово представлені наукові праці, матеріали конференцій, монографії, науково-методичні посібники, підготовлені співробітниками і видані у бібліотеці.

На сайті Національної бібліотеки України імені Я. Мудрого (<https://nlu.org.ua>) виділено рубрику “Бібліотечному фахівцю”, яка містить багато корисної інформації: статистичну аналітику, рекомендації методистів, бібліографічну інформацію, електронний архів і інформацію про періодичне видання “Бібліотечна планета”. Бібліотека здійснює методичне забезпечення мережі, яка об’єднує близько 15,3 тис. вітчизняних публічних бібліотек. На сайті бібліотеки репрезентовано дуже корисний електронний ресурс довідкового характеру “Українська бібліотечна енциклопедія”.

На сайті Державної науково-технічної бібліотеки України (<https://dntb.gov.ua>) у рубриці “Заходи з підвищення кваліфікації працівників НТБ” подається інформація про семінари, які проводить бібліотека на регулярній основі.

Через вебсайти провідних бібліотек, Книжкової палати України здійснюється інформування про чинні стандарти, законодавчі акти та інші нормативні документи, які забезпечують роботу бібліотечно-інформаційної сфери. Сайти надають актуальну інформацію, відстежуючи зміни у її нормативному забезпеченні. У рубриці “Бібліотекарям” вебпорталу НБУВ представлено перелік “Стандарти з бібліотечної

справи і суміжних галузей” (<http://www.nbu.gov.ua/node/5582>), який постійно оновлюється з метою оперативного інформування про чинні профільні НД.

Отже, використання електронних каналів передачі інформації розширює можливості у спілкуванні і обміні фаховою інформацією. Зазначимо, що при створенні на сайтах бібліотек рубрик і електронного контенту для бібліотечних фахівців необхідно ретельно продумувати структуру, змістовне навантаження кожної підрубрики, здійснювати постійне оновлення матеріалів з метою відображення актуальної інформації. Необхідно розвивати і використовувати такі електронні засоби фахової комунікації як вебсайти і портали бібліотечно-інформаційних установ, оскільки це є необхідною умовою розвитку якісного бібліотечно-інформаційного середовища.

SITES OF LIBRARIES AND INFORMATION INSTITUTIONS IN PROFESSIONAL COMMUNICATION LIBRARY ACTIVITIES

Irina Sokolova

ORCID: 0000-0003-4409-5630,

Junior Research Associate

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

The article analyzes the websites of libraries and information institutions in the context of electronic professional communication of the library community, considers the resources of the national segment of the Internet environment, which are used by library specialists in their professional activities.

Key words: *library website, library portal, professional communication, electronic professional communication.*